

הלכות פסח תפ

תמ

תפ סדר כוס רביעי וכו' ה' סעיפים:

א אחר ששתה כוס של ברכת המזון צריך למווג כוס רביעי לגמור עליו ההלל^א וההגדה ומתחיל מלא לנו^ב בלא ברכה^ג עד סוף ההלל.

ואחר כך אומר עליו ברכת השיר^ד יש מפרשים^ה שהיינו יהללך^ו וחותם ברוך אתה ה' מלך כו'^ז ויש אומרים^ח שהיינו נשמת כל חי כו' ישתבח כו' וחותם ברוך אתה ה' כו' הבורח כו'^ט ומנהג העולם כשני הפרושים יכמו שיחבאר.

וצריך לומר עליו גם כן הלל הגדול^י שהיינו מהדרו לה' כי טוב^{יא} עד על נהרות בבל^{יב} שהם כו' כי לעולם חסרו^{יג} ולא יאמר רננו צדיקים^{יד} (ויש אומרים^{טו} שהיינו מהללויה הללו את שם ה' עד על נהרות בבל וכן נהגו עכשו^{טז}).

ומנהג העולם במדינות אלו לומר הלל הגדול באמצע ברכת השיר שהיינו שמיר אחר גמר הלל אומרים יהללך עד אתה אל ואינו חותם ברוך אתה ה' מלך מהולל בתשבוה מאחר שנתנו לחתום אחר ישתבח ברוך אתה ה' אל מלך גדול (ומהולל) בתשבוה ולמה יחתום ב' פעמים בענין אחר^{יז} ואם שכח וחתם ביהללך לא יחתום ברוך אתה ה' בישתבח^{יח} ואח"כ אומרים הלל הגדול ואח"כ נשמת כו' ישתבח כו' וחותם ברוך אתה ה' כו' הבורח כו'^{יט}.

ויש נהגין^כ שלא לומר יהללך מיד לאחר גמר הלל אלא אומרים הלל הגדול מיד לאחר גמר ההלל ואח"כ נשמת וישתבח עד ועד עולם (אתה אל) ואינו חותם בחתימת ישתבח אלא אומר יהללך כולו עד סופו עם החתימה של יהללך ואם שכח וחתם בישתבח יאמר אחר כך יהללך בלא חתימה^{כא}:

ב אין צריך לגמור הלל במקום הסעודה אלא יכול לגמרה אף בבית אחר^{כב} ואף שאינו שותה ה' כוסות במקום אחד אין בכך כלום^{כג}:

ג יש אומרים^{כד} שצריך לשתות הכוס מיד לאחר חתימת ישתבח או יהללך שלאחר ישתבח^{כה} קודם אמירת הפיוטים שנהגין לומר^{כו} שהרי תקנת חכמים היתה לגמור

ויצא ישראל עד למולך בה"א שם של הוי' (כו' עד סוף המזמור.
יד חוס' שם ד"ה מהרה. שול"ת מדר"י וייל"י סי' קננ.
 דרכי משה. פ"ו ומ"א סק"א.
טו דב אחא בר יעקב שם.
טז תהלים קלה, א.
 יז בנוסח ההגדה אינו.
יח רא"ש פ"י סי' לב, בשם ה"ר חיים כהן. מור. נהר"ל סדר ההגדה (ע' קכא). לבוש. מ"א סק"ב.
יט כולקטן בתוס' הסעוד.
כ וכו"ה בנוסח ההגדה.
כא כ"י סי' תפו בשם ר"מ קראמבר. שו"ע כאן.
כב ט"ז ריש סי' תפא.
כג דמב"ח פ"ח ה"י, מגוה"א 19, א. רמ"א סוף ה'ס.
כד דלא כהשגת הראב"ד שם.
כה רש"י בתשבוה סי' פח. בי"ח סוף ה'ס. ט"ז סק"א.
 עניות שבת. וכו"ה במישר.
כו כ"ב המנהגים הלעיל סי"א.
כז ראה ספר המנהגים – הב"ד ע' 41, שאין נהגין בחב"ד לאמרם כלל.

א משנה קרו, ב. מור וש"ע.
ב מור וש"ע.
ג רא"ש פ"י סי' לב, ונדל"ל פסח בקצרה (קלה, ב), ובשול"ת כלל די סי' ו' ד"ה וכשמביאין, מור כאן ובסי' תעק. ח"י ס"ק א. וראה לקטן סי' תפו ס"ח, שיש נהגים לגמור את ההלל בביה"ב בברכה.
ד משנה שם. רמב"ם פ"י ה"י. מור.
ה רב יהודה קיז, ה"א. ר"ף שם (ב, כ). ומנהגא דעלמא כרב יהודה, רמב"ם פ"ח ה"י.
ו שבסוף ההלל.
ז רשב"ם שם ד"ה יהללך. מור.
ח רבי יוחנן שם.
ט סמ"ג עשין מא (בכוס תמיש). מור סי' תפא. כ"י סי' תפו ד"ה ומיש וגמרי (בקושיתו, בכוס רביעי). לבוש שם (בכוס רביעי). וכו"ה בנוסח ההגדה.
י ברייתא שם ובגירסת רשב"ם שם.
יא תהלים קלה, א.
יב שם קלה, א. רב יהודה כוונתו שם.
יג מור וש"ע. וראה לקט"י מענינים ומנהגים להגש"פ ד"ה כי לעולם: יש לבין בשם הוי' במזמור זה, כלומר מהדרו עד ויצא ישראל יבין ביו"ד של שם הוי', ומצמוק

הלכות פסח תפ"תא

ההלל וברכת השיר על כוס ד' כ"ו וא"כ אין להפסיק ביניהם כפיוטים שאינן מתקנה כלל אבל אין נוהגין כן במדינות אלו¹⁰⁰:

ד' נוהגין לומר שפוך חמתך וגו'¹⁰¹ קודם שמתחיל לא לנז'¹⁰² ופותחין הדלת¹⁰³ כדי לכוון שהוא ליל שימורים¹⁰⁴ ואין מתייראין משום דבר¹⁰⁵ ובכות אמונה זו יבא משיח וישפוך הקב"ה את חמתו על הגוים¹⁰⁶:

ה ובקצת מקומות נוהגין¹⁰⁷ שלא לנעול החדרים שישנים שם בליל פסח כי הוא ליל שימורים לכל בני ישראל לדורות¹⁰⁸ להוציאם מגלות הזה¹⁰⁹ ואם יבא אליהו ימצא פתח פתוח ונצא לקראתו במרהר ואנו מאמינים בזה ויש באמונה זו שכר גדול¹¹⁰ ובמקומות שמצויין גנבים אין לסמוך על הנס¹¹¹ כמו שנתבאר בס' תל"ג¹¹².

ונוהגין במדינות אלו למוזג כוס אחד יותר מהמסוכין וקורין אותו כוס של אליהו הנביא¹¹³:

תפא' שלא לשתות אחר איבע כוסות וכו' ב' סעיפים:

א אחר ד' כוסות נהגו כל ישראל מדורות הראשונים שלא לשתות יין¹¹⁴ או שאר משקה המשכר¹¹⁵ לפי שהיב אדם לעסוק כל הלילה בהלכות פסח וכיצאת מצרים¹¹⁶ ולספר בניסים ונפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו עד שתהפטנו שינה¹¹⁷ ואם ידא מותר לו לשתות יש לחוש שמא ישכר¹¹⁸ ולא יעסוק ויספר כלל אבל לאחר שהפטנו שינה מותר לו לשתות¹¹⁹.

ויש חולקין על זה ואומרים¹²⁰ שמעיקר הדין אסור לשתות כל משקה כדי שלא יעבור מפיו טעם מצה של האפיקומן חוץ ממים וכיוצא בהם כגון מי זנגביל (שקורין אינגבר וואשר)¹²¹ ומי שורש (שקורין לאקריוץ) ומי תפוחים (שקורין פעיל טראנק)¹²² שבמשלים

כח ברע"ל ס"א.

כ"ט חשב"ן סוכ"ג צנ"פ מ"א סק"ב. ח"י סק"ד.

ל תהלים ע"ג, וד'. וכו' כנסת הדת, בחומפת שני פסוקים: "שפך עליהם ג' (תהלים ס"ג, כ"ה), ו"חידוף כף ג' (איכה ג' ס"ו), ואין צורך לעמוד (ספר המגנים

– חב"ד ע' 41).

לא סודי כ' עמ"ס גאון, ר"ן (א, י"ב), ד"ה מאריבעת. בר"י

ג' ורא"ה ע"פ (ג, ח) והכתיב. אבודרהם. רמ"א.

וראה לקושי מעמינים ומגנים להש"פ ד"ה שפך (ר"ב).

לב ובסידור: מוזגין כוס ד' ופותחין הדלת ואומר שפוך

ג'. וראה ספר המגנים – חב"ד ע' 41: מנהג בית

הרב (כמשל ביול לוקוסים גרות דולקים ו)הולכים לפתוח

כל הדלתות שבין החזיר שבו עורכים דברד ע"ד החצר,

ואומרים שפך, תשלוחים אומרים אותו ליד הדלת, כיוצא

השלוחים מתחילין לא לט.

לג דרכי משה בשם מהר"י ברונא. רמ"א. וראה לקמן

ס"ה.

לד וראה לכו"ש.

לה רמ"א וראה דרכי משה.

לו הוא זונג ח"ב סי' רל"ג, בשם רב ניסים גאון, בשם

אביו. מהרי"ל סודי ליל שני (ע' קכ"ג), ספר המנהגי

הל' פסח סי' ב. מ"א סי' תפא ס"ב. ח"י סק"ג.

לז ששנת י"ב, מב. וראה גם לקמן סי' תפא ס"ב.

לח וראה ד"ה י"א, ב' והש"י שם ד"ה המשומר.

לט ספר המגנים שם, ח"י שם.

מ נד"א שם, ח"י שם.

מא סליב (במסות).

מב ח"י סוף סק"ו. וראה לקושי חכ"ז ע' 52. שלחן

המלך ח"ב ע' ק"ב, ספר המגנים – חב"ד ע' 41

(מילת כוס זה איך ברכת המזון). לקושי מעמינים ומגנים

להש"פ ד"ה כוס. המלך במסות ח"א ע' רפ"ה. תורת

מגנים התנועדות הל"ז ע' 284 ואל"ך.

סימן תפא

א הרב רבנו יונה. הובא בראש פ"י סי' ל"ג, ובשור.

ש"ע ס"א.

ב לבוש ס"ב. נחלת צבי. ח"י סק"א.

ג רא"ש שם ושור בשם הרומפתא פ' ה"ח.

ד רא"ש שם. מור ש"ע ס"ב.

ה רבנו יונה שם. רא"ש שם. שור.

ו ח"י שם.

ז ר"ף (כו, א). רא"ש שם, ממשמט רב ווסף טוב

על"פ. מור בשם תאנים. ב"י ד"ה כתב א"א. רמ"א

ס"א.

ח ב"ח סוף רס"ו. ט"ז סק"א. מ"א ריש רס"ו.

ט דרכי משה ס"ב.